

Historikern och samhället

Historisk Tidskrift för Finland, denna vår 75 år fyllda, tillkom mitt under första världskriget, under en på många sätt ödesdiger tid för Finland. Storfurstendömet stod visserligen i flera avseenden på sidan om kriget, finländarna var inte värnpliktiga och några krigshandlingar inträffade inte i Finland förrän 1918. Ändå drogs landet på olika sätt alltmer in i kriget. På en front var det en följd av finländarnas, framför allt studenternas egen aktivitet som resulterade i jägarrörelsen. På en annan front drogs Finland in i kriget genom storfurstendömet allt starkare ekonomiska beroende av kejsardömet både genom krigsleveranser och livsmedelsimport.

Den tid då *HTF* grundades var en tid av stark spänning. Man kunde tänka sig att beslutet att grunda en vetenskaplig historisk tidskrift under världskriget var ett uttryck för initiativtagarnas alienering från samhället, från de motstridiga strömningarna omkring dem. Det motsägs av att de tillhörde jägargenerationen och var mångsidigt aktiva i vetenskap och samhälle. Snarare var de tvärtom övertygade om att en tid skulle komma då kanonerna smältes ned till stålpennor och skrivmaskiner.

*

Uppsatserna i detta nummer behandlar *HTF:s* tillkomst och samhällsförhållandena under samma tid. Två av uppsatserna granskar mindre kända aspekter av jägarrörelsen, Timo Soikkanen en bortglömd del av idégodset bakom jägarnas handlande och Matti Lackman de interna spänningarna inom jägarrörelsen. Ilja Solomeshch behandlar åter de ryska försöken att dra in Finland i krigsansträngningarna och förhindra illojala handlingar på det ekonomiska området. På sitt sätt behandlar uppsatserna frågeställningar som i någon mån kom till synes också på *HTF:s* lugna vetenskapliga sektor. Rudolf Kjelléns komplicerade eftermäle inom till jägarrörelsen avspeglar *HTF:s* lätt problematiska förhållande till historieskrivningen i Sverige, de språkliga motsättningarna inom jägarrörelsen *HTF:s* ställning i spänningsfältet mellan finskt och svenskt samt de ryska myndigheternas förhållande till Finland, *HTF:s* små kontroverser med censuren.

*

Historiska föreningen grundades 1914 som Svenska studenters historiska förening. Den tog samma år initiativet till grundandet av Historisk Tidskrift för Finland och är sedan 25 år dess utgivare. Med anledning av tidskriftens 75-årsjubileum anordnade föreningen den 23 februari detta år en diskussion över temat "Historikern och samhället". Avsikten var att ur ett bredare perspektiv än enbart den vetenskapliga tidskriftens diskutera historikernas och den historiska kunskapens roll i dagens samhälle. En del av inledningarna, av Anders Björnsson, Max Engman, Walter Fortelius och Eljas Orrman, publiceras i något bearbetad form i detta nummer kompletterade av ett inlägg av Heikki Ylikangas.

En del av de temata som aktualiserades under diskussionen rörde evighetsfrågor, såsom historikernas förhållande till Makten, men det är kanske symptomatiskt att många inlägg kom att kretsa kring temat historikern och offentligheten, hur historikern kommunicerar i en offentlighet och ett medialandskap som idag ser helt annorlunda ut än då *HTF* grundades.

*

De vetenskapliga tidskrifternas berättigande har ibland ifrågasatts, men det förefaller som om en övervägande del av yrkeshistorikerna skulle anse att de, eller något motsvarande behövs. Samtidigt finns det även en växande övertygelse om att detta inte är tillräckligt, utan att historikerna måste kommunicera med sin läse-, snart kanske huvudsakligen tittarkrets i nya former, i nya medier och på nya sätt. Temat diskuterades bl.a. vid Nordiska historikermötet i Umeå i juni detta år och på våren utkom det första numret av en nystartad svensk tidskrift med titeln *Populär historia*.

*

Det finns sannolikt inga enkla svar på dylika frågor och sådana hittades heller inte vid Historiska föreningens diskussion. Den visade i alla fall på nyttan av att facket oftare än brukligt ställer sig frågorna, Varför historia? och Hurudan historia?

Max Engman